

การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์
ที่แท้จริงและภาวะเจริญพันธุ์ที่ทองการของสตรีที่สมรสแล้ว
ในเขตชนบทประเทศไทย

นายประโมทย์ กังสการ

005593

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (สาขาวิชาประชากรศาสตร์)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๕

ISBN 974 - 560 - 831 - 9

I16390817

THE COMPARATIVE STUDY OF THE EFFECTS ON
ACTUAL FERTILITY AND DESIRED FERTILITY
OF MARRIED WOMEN IN RURAL THAILAND

Mr. Pramote Kungsadarn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts (Demography)

Department of Sociology and Anthropology

Graduate School

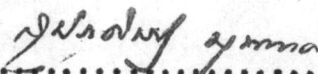
Chulalongkorn University

1982

ISBN 974 - 560 - 831 - 9

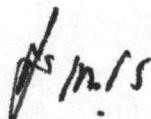
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ที่แท้จริงและภาวะ
 เจริญพันธุ์ที่ต่องการของสตรีที่สมรสแล้วในเขตชนบทประเทศไทย
 โดย นายประโมทย์ กังสการ
 ภาควิชา สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา
 อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ
 ปีการศึกษา ๒๕๒๘

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคิษฐ์ บุนนาค)

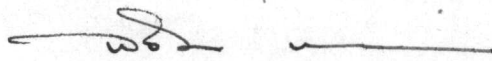
คณะกรรมการสอววิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ เทพวัลย์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล)

กรรมการ

(ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ที่แท้จริงและภาวะเจริญพันธุ์ที่ทองการของสตรีที่สมรสแล้วในเขตชนบทประเทศไทย

ชื่อนิสิต

นายประโมทย์ กังสการ

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ

ภาควิชา

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

ปีการศึกษา

๒๕๒๕

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อเปรียบเทียบภาวะเจริญพันธุ์ที่แท้จริงซึ่งแทนด้วยจำนวนบุตรเกิดรอดและภาวะเจริญพันธุ์ที่ทองการซึ่งแทนด้วยจำนวนบุตรที่คาดหวังและจำนวนบุตรที่ทองการของสตรีในเขตชนบท โดยจะศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ทั้งสองประเภท ด้วยการใช้ข้อมูลจากโครงการต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของประเทศไทยในส่วนของเขตชนบทรอบที่สอง ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูล ในปี ๒๕๑๕ โดยสถาบันประชากรศาสตร์ ในการวิเคราะห์ ได้นำระยะเวลาสมรสของสตรีมาเป็นตัวแปรเงื่อนไขในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเจริญพันธุ์กับตัวแปรอื่น ๆ ผลการศึกษาที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

๑. ผลจากการวิเคราะห์พบว่า บุตรเกิดรอดมีจำนวนสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ทองการมีจำนวนต่ำที่สุด

๒. ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรของสตรี อาทิ ระยะเวลาสมรส อายุ อายุแรกสมรส การศึกษา ประสบการณ์ในการอยู่อาศัยในเขตเมือง และการทำงานก่อนการสมรส มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์มาก แต่ภูมิหลังของสามีของสตรีกลับมีผลเพียงเล็กน้อยต่อภาวะเจริญพันธุ์ ยกเว้นการศึกษาของสามีซึ่งมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์มาก

๓. การตายของทารกมีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ที่แท้จริงมากที่สุด และอายุของสตรีมีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ที่ทองการมากที่สุด

๔. ความทันสมัยของสตรีซึ่งวัดจากบุคคลและสถานที่ที่เคยและปรารถนาจะทำคลอด มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ที่เคยทำคลอดก็มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์มาก

๕. ความรู้ ทักษะและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ และทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์เพียงบางส่วน

๖. ผลจากการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอิสระส่วนใหญ่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ในทิศทางที่ใดทั้งสมมุติฐานไว้

๗. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม เมื่อควบคุมระยะเวลาสมรสของกลุ่มสตรีที่สมรสมาแล้ว ๑๐ ปีขึ้นไป มีความสัมพันธ์เป็นระบบสอดคล้องกับความสัมพันธ์รวมมากกว่า กลุ่มผู้ที่สมรสมาแล้ว ๐ - ๔ ปี และ ๕ - ๙ ปี โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่สมรสมาแล้ว ๐ - ๔ ปี พบว่า ตัวแปรอิสระแทบจะไม่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์เลย ส่วนในกลุ่มผู้ที่สมรสมาแล้ว ๕ - ๙ ปี ตัวแปรอิสระมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับความสัมพันธ์รวม และไม่มีรูปแบบที่แน่นอน

2

Thesis Title The Comparative Study of the Effects on Actual
 Fertility and Desired Fertility of Married Women
 in Rural Thailand

Name Mr. Pramote Kungsadarn

Thesis Advisor Dr. Pichit Pitaktepsombati

Department Sociology and Antropology

Academic Year 1981

Abstract

The Purposes of this study is to compare actual fertility, which was represented by rural women's children ever born and desired fertility, which was represented by rural women's desired number of children and expected number of children; and to conduct analysis in order to assess the effects of a broad range of social economic and demographic factors on these three indicator of fertility, by using the data from Longitudinal Study of Social, Economic and Demographic Change in Thailand Round two from rural samples which was conducted by Institute of Population Studies, Chulalongkorn University in 1972. In the analysis, women's duration of marriage was used as conditioning variable. The significant finding were :

1. Among these three indicator of fertility, number of children ever born was the highest, desired number of children was the lowest and expected number of children was in between.

2. Socio - economic and demographic background of the rural women : duration of marriage, age, age at first marriage, education, experience living in urban areas, women's participation in labor force before marriage had strong effect on fertility. But background variables of women's husband had insignificant effect on fertility except husband's education which had strong effect on fertility.

3. Infant mortality had the strongest effect on actual fertility. Similarly women's age had the strongest effect on desired fertility.

4. Women's modernity, which was represented by person and place that women usually delivered and would like to deliver in next time, had effect on fertility especially the place where they usually deliver had strong effect on fertility.

5. Women's contraceptive knowledge, attitude and practice, and husband's contraceptive attitude had some effect on fertility.

6. Majority of the independent variables had effects on the fertility in the same direction as hypothesized.

7. In the more detailed analysis - controlling by duration of marriage, it was found that the effect of each dependent variables on the fertility among women who have been married 10 years or more was consistent with the original relationship. Among women who have been married 5 - 9 years there was no consistent pattern. Significantly, the effect of each independents on fertility among women who have been married less than 5 years was rather minimal.

กิติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อผู้บังคับบัญชาคนแรกในชีวิตรับราชการที่ไกรภูกา
 แนนำส่ง เสริมใหญ่เขียนได้มีโอกาสศึกษาในชั้นปริญญาโท และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ
 อาจารย์ ดร. พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ไกรภูกาตลอดเวลาอันมีค่าแนะ
 นำและแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อรองศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์
 เทพวัลย์ ประธานกรรมการสภามหาวิทยาลัย ที่ไกรภูกาติดตามความก้าวหน้าในการศึกษาของผู้
 เขียนตลอดมา รวมทั้งขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ ประสาทกุล
 ที่ไกรภูกาตลอดเวลาเป็นกรรมการสอบและแนะนำแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้
 กรุณาให้ใช้ข้อมูลโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว ๆ รอบที่สอง ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
 และขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อรองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ เบียมมิตี และอาจารย์ทุกท่าน
 ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านของสถาบันประชากรศาสตร์ที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนตลอดมา

ขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อคุณธัญธรงค์ เสภาเหมที่ได้ช่วยพิมพ์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จ
 สมบูรณ์

ท้ายที่สุดนี้ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อคุณพ่อ คุณแม่ นายชาย และญาติพี่น้อง
 ของผู้เขียนทุกคนที่ให้การสนับสนุนผู้เขียนตลอดมา

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	หน้า
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
รายการตารางประกอบ	ช
บทที่	ฉ
๑. บทนำ	๑
๒. ระเบียบวิธีการวิจัย, ขอมูลที่ใช้ในการศึกษา และลักษณะทั่ว ๆ ไปของขอมูล	๓๐
๓. การวิเคราะห์ขอมูล	๔๖
๔. ข้อสรุปและขอเสนอแนะ	๕๔
บรรณานุกรม	๑๐๐
ประวัติ	๑๐๖

รายการตารางประกอบ

ตารางที่

หน้า

๑. อัตราส่วนรอยของสตรี จำแนกตามจำนวนบุตร เกิดรอด บุตรที่คาดหวังและ
บุตรที่ตองการ ๓๘

๒. อัตราส่วนรอยของสตรี จำแนกตามระยะเวลาสมรส ๔๐

๓. อัตราส่วนรอยของสตรี จำแนกตามกลุ่มอายุ ๔๐

๔. อัตราส่วนรอยของสตรีและสามี จำแนกตามอายุเมื่อแรกสมรส ๔๑

๕. อัตราส่วนรอยของสตรี จำแนกตามการตายของทารก ๔๑

๖. อัตราส่วนรอยของสามี จำแนกตามทัศนคติต่อการมีบุตรน้อย (๒ คน)
และมีบุตรมาก (๕ - ๗) คน ๔๒

๗. อัตราส่วนรอยของสตรีและสามี จำแนกตามการศึกษา ๔๒

๘. อัตราส่วนรอยของสตรีและสามี จำแนกตามการประกอบอาชีพ ๔๒

๙. อัตราส่วนรอยของสามี จำแนกตามสถานภาพการทำงาน ๔๓

๑๐. อัตราส่วนรอยของสตรี จำแนกตามอาชีพก่อนการสมรส ๔๓

๑๑. อัตราส่วนรอยของสามี จำแนกตามรายได้ประจำเดือน ๔๓

๑๒. อัตราส่วนรอยของสตรี จำแนกตามสถานที่ที่เคยทำคลอดและสถานที่ตองการ
ทำคลอดครั้งต่อไป ๔๔

๑๓. อัตราส่วนรอยของสตรี จำแนกตามบุคคลที่เคยทำคลอดให้และบุคคลที่ตองการ
ให้ทำคลอด ๔๔

๑๔. อัตราส่วนรอยของสตรี จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ ๔๕

๑๕. อัตราส่วนรอยของสตรีและสามี จำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการ
ปฏิสนธิ ๔๕

๑๖. อัตราส่วนรอยของสตรี จำแนกตามการใช้การป้องกันการปฏิสนธิ ๔๕

๑๗. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ตองการ ของสตรีที่
สมรสแล้ว จำแนกตามอายุและระยะเวลาสมรสของสตรีในเขตชนบท ๕๐

๑๘. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ต้องการของสตรี ที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรสและระยะเวลาสมรสของสตรีในเขต ชนบท	๕๓
๑๙. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ต้องการของสตรี ที่สมรสแล้ว จำแนกตามอายุแรกสมรสของสามีและระยะเวลาสมรสของสตรี ในเขตชนบท	๕๖
๒๐. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ต้องการของสตรี ที่สมรสแล้ว จำแนกตามการศึกษาและระยะเวลาสมรสของสตรีในเขตชนบท ...	๕๘
๒๑. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ต้องการของสตรี ที่สมรสแล้ว จำแนกตามการศึกษาของสามีและระยะเวลาสมรสของสตรีใน เขตชนบท	๖๑
๒๒. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ต้องการของสตรี ที่สมรสแล้ว จำแนกตามสถานที่เกิดและระยะเวลาสมรสของสตรีในเขต ชนบท	๖๓
๒๓. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ต้องการของสตรี ที่สมรสแล้ว จำแนกตามประสบการณ์ในการอยู่เขตเมืองและระยะเวลาสมรส ของสตรีในเขตชนบท	๖๕
๒๔. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ต้องการของสตรี ที่สมรสแล้ว จำแนกตามจำนวนทารกที่ตายและระยะเวลาสมรสของสตรีใน เขตชนบท	๖๗
๒๕. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ต้องการของสตรี ที่สมรสแล้ว จำแนกตามอาชีพของสามีและระยะเวลาสมรสของสตรีในเขต ชนบท	๖๘

๒๖. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตร ที่ตายหวัง และบุตร ที่ต้องการ ของสตรี
ที่สมรสแล้ว จำนวนตามสถานภาพการทำงาน ของสามี และระยะเวลาสมรส
ของสตรี ในเขตชนบท ๓๑

๒๗. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตร ที่ตายหวัง และบุตร ที่ต้องการ ของสตรี
ที่สมรสแล้ว จำนวนตามรายได้ และระดับ การศึกษา ของสามี และระยะเวลาสมรส ของ
สตรี ในเขตชนบท ๓๓

๒๘. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตร ที่ตายหวัง และบุตร ที่ต้องการ ของสตรี
ที่สมรสแล้ว จำนวนตามการ ทำงาน มีรายได้ การสมรส และระยะเวลาสมรส ของ
สตรี ในเขตชนบท ๓๕

๒๙. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตร ที่ตายหวัง และบุตร ที่ต้องการ ของสตรี
ที่สมรสแล้ว จำนวนตามอาชีพ ที่ประกอบ การสมรส และระยะเวลาสมรส ๓๖

๓๐. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตร ที่ตายหวัง และบุตร ที่ต้องการ ของสตรี
ที่สมรสแล้ว จำนวนตามการ ทำงาน มีรายได้ การสมรส และระยะเวลาสมรส ของ
สตรี ในเขตชนบท ๓๘

๓๑. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตร ที่ตายหวัง และบุตร ที่ต้องการ ของสตรี
ที่สมรสแล้ว จำนวนตามบุคคล โดยทำคลอดใหม่ และระยะเวลาสมรส ของสตรี
ในเขตชนบท ๔๐

๓๒. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตร ที่ตายหวัง และบุตร ที่ต้องการ ของสตรี
ที่สมรสแล้ว จำนวนตามบุคคล ที่ปรารถนา จะให้ทำคลอด และระยะเวลาสมรส
ของสตรี ในเขตชนบท ๔๑

๓๓. จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตร เกิดรอด บุตร ที่ตายหวัง และบุตร ที่ต้องการ ของสตรี
ที่สมรสแล้ว จำนวนตามสถาน ที่ที่ เคยทำคลอด และระยะเวลาสมรส ของสตรี
ในเขตชนบท ๔๒

๓๘.	จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตรเกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ตองการของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามสถานภาพการงานจะทำคลอดและระยะเวลาสมรสของสตรีในเขตชนบท	๘๓
๓๙.	จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตรเกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ตองการของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือนต่อการมีบุตรน้อย (๒ คน) และระยะเวลาสมรสของสตรีในเขตชนบท	๘๕
๓๖.	จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตรเกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ตองการของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือนต่อการมีบุตรมาก (๕ - ๗ คนขึ้นไป) และระยะเวลาสมรสของสตรีในเขตชนบท	๘๖
๓๗.	จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตรเกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ตองการของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิและระยะเวลาสมรสของสตรีในเขตชนบท	๘๘
๓๘.	จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตรเกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ตองการของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิและระยะเวลาสมรสของสตรีในเขตชนบท	๙๐
๓๙.	จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตรเกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ตองการของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิของสามีและระยะเวลาสมรสของสตรีในเขตชนบท	๙๑
๔๐.	จำนวน (โดยเฉลี่ย) บุตรเกิดรอด บุตรที่คาดหวังและบุตรที่ตองการของสตรีที่สมรสแล้ว จำแนกตามการป้องกันการปฏิสนธิและระยะเวลาสมรสของสตรีในเขตชนบท	๙๓
๔๑.	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับผลต่างของจำนวนบุตรเกิดรอด บุตรที่คาดหวัง และบุตรที่ตองการ และความเป็ไปในทางเกี่ยวกับสมมุติฐาน	๙๗